

Iztok Ilich

Peter Handke: Lepi dnevi v Aranjuezu

Nobelova nagrada za književnost, ki jo je Peter Handke prejel pred poldrugim letom, je njegovo pisateljevanje, še bolj pa nekatera politična stališča znova postavila v žarišče pozornosti širše javnosti. Domneva, da odločitev komisije za podelitev nagrade morda ni bila le po naključju razglašena 10. oktobra, na dan obletnice za koroške Slovence še vedno travmatičnega plebiscita, je nekje ob robu izzvenela v prazno. Veliko glasneje pa so odmevali ugovori številnih kulturnikov in kritičnih izobražencev ne le s slovenske strani, da takrat sedeminsedemdesetletni avstrijski pisatelj iz Grebinja, sin koroške Slovenke in avstrijskega Korošca, tako uglednega priznanja ne bi smel dobiti zaradi javnega nasprotovanja, po njegovem, nepravičnemu odnosu zahodnega sveta do Srbije v času njenega vožda Slobodana Miloševića.

Polemike, ki so sledile, niso bile prve te vrste. Spomnimo na primer na besedni duel med Handkejem in Dragom Jančarjem ob osamosvojitvi Slovenije, ki ga je leta 1991 v dveh brošurah objavil Feliks Wieser. Pa tudi sicer so podeljevanja Nobelovih nagrad že večkrat v preteklosti spremljale razprave, ali so tiste za literaturo ter še pogosteje in ostreje ob najvidnejših priznanjih za ohranjanje svetovnega miru, prišle v prave roke ali ne. Glede Petra Handkeju ni bilo glasnejših dvomov o njegovem pisateljskem opusu – pri čemer bi se moralo, če že, vse začeti in tudi končati. Največ prahu so dvignile njegove nepopustljive ocene sodobne v nemščini pisane literature in še posebej ne toliko opravičevanje velikosrbske ideologije in njenih tragičnih posledic kot obsojanje nasilnega obračuna z njo.

Hrup okrog kontroverznega pisatelja in človeka, ki je pred petinpetdesetimi leti, po izidu prvega romana Sršeni opustil študij prava, da se je lahko povsem posvetil literarnemu ustvarjanju, in si ni nikoli prizadeval, da bi komu ugajal, se je sčasoma polegel. Ob koncu pomladi je po lanskem novem prevodu romana Žalost onkraj sanj slovenski knjižni trg obogatil še izid knjižice Lepi dnevi v Aranjuezu. Celovška Mohojeva je lirične besedilo, označeno tudi kot bralna drama, devet let po francoskem, šele nato v nemščino prevedenem izvorniku, v sijajnem prevodu Štefana Vevarja izdala v zbirki sodobne avstrijske proze Austriaca. To Handkejevo miniaturo v opusu več kot tridesetih spisov, h katerim velja prešteti še vrsto prevodov slovenskih avtorjev v nemščino, je slovensko gledališko občinstvo sicer že imelo priložnost spoznati: na začetku sezone 2017/18 je bila z ugodnimi odmevi uprizorjena na malem odru Slovenskega stalnega gledališča v Trstu! In nato še v Kulturnem domu Lojzke Bratuž v Gorici – obakrat sta vlogi odigrala Nataša Barbara Gračner in Ivo Ban.

Poletni dialog, podnaslov le dobrih 80 strani obsegajočega spisa, določneje opredeljuje njegovo notranjo strukturo. Pri čemer branje seveda omogoča drugačno predstavo in izkušnjo kot živ pogovor igralskega para. Ponuja bolj osebni pristop, lastni izris prizorišča ter izbiro tempa in ritma, zaobjem v enem zamahu ali sledenje v presledkih in, kadar je potrebno, vračanje k posameznim pomenljivim trenutkom v dogajanju. Z upoštevanjem proti koncu številnejših didaskalij ali pa tudi ne.

Tak je tudi njun dialog, občasno zgoščen, nato spet gostobeseden pogovor med njim in njo, moškim in žensko, potem ko ju sam avtor postavi v lep poletni dan, pod oboke neba, na vrt, teraso, za precej veliko vrtno mizo. In potem, ko si, ne da bi si sprva privoščila pogled, postavita pravila, o čem se bosta pogovarjala in o čem ne. Da bo on spraševal, ker je ona brez

vprašanj slepa in nema. »Občutje,« pripomni avtor, »kakor da z vsakim novim pošumevanjem dreves mineta ura ali pa ves dan.«

Včasih si – oba nevsiljivo poletno oblečena, brezčasno elegantna – odgovarjata, včasih govorita bolj vsak zase. Sredi brezčasnosti ostajata tudi sama brezčasna lika, »onstran vsakršne umeščenosti v katerikoli zgodovinski ali družbeni okvir,« kot nakaže Handke, »tudi onadva bolj slutnja kot resničnost.«

Ona največ razgrinja svoje izkušnje z moškimi, kako je bilo prvič in kako pozneje, pa tudi, kaj si zdaj misli o nasprotnem spolu in ljubezni, medtem ko on v mnogih podrobnostih popisuje presenečenje, ki ga je prevzelo ob odkrivanju zapuščene kraljevske poletne rezidence v Aranjuezu, majhnem mestu nedaleč od Madrida. Tja, pripoveduje, ni šel zaradi gradu, temveč zaradi manjšega dvorca, »hiše poljedelca«, saj ga je že ime te skrivnostne zgradbe, znamenitosti v kraljevskem parku, tako vznemirilo, da jo je moral poiskati in nezadržno vstopiti vanjo. Šele pozneje, ko se je vračal v savano okrog Aranjueza, ki so jo prepredli grmi ribeza in druge ubežne rastline iz nekdanjega kraljevskega zelenjavnega vrta, je izvedel, da prihaja nenavadna oznaka od slikarjev, ki krasijo njene razkošne sobane.

Ko že kaže, da se bosta sogovornika še bolj odprla, stopnjujoči se trušč iz okolice razdre krhko bližino, ki sta jo tkala. On lačen in ona žejna se vrmeta vsak v svojo samoto.